

Η εφαρμογή της διαπολιτισμικής προσέγγισης στην Ελλάδα

Ασπασία Χατζηδάκη
Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης
aspathatz@edc.uoc.gr

Η προσέγγιση της Δ.Π. σύμφωνα με τον Νόμο 2413/96 (1/3)

- «Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η οργάνωση και η λειτουργία σχολικών μονάδων Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες» (άρθρο 34, παρ.1)*

Η προσέγγιση της Δ.Π. σύμφωνα με τον Νόμο 2413/96 (2/3)

- *«Στα **σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης** εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων, τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους.» (άρθρο 34, παρ.2)*

Η προσέγγιση της Δ.Π. σύμφωνα με τον Νόμο 2413/96 (3/3)

- Σχολεία Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια):
- Τα πρώην «Σχολεία Παλιννοστούντων»
- Οποιαδήποτε σχολική μονάδα
- Σχολεία που ιδρύονται από Ο.Τ.Α., εκκλησιαστικά ιδρύματα, φιλανθρωπικά σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Οι Τάξεις Υποδοχής

- Λειτουργούν εδώ και 25 χρόνια
- Διδασκαλία της Ελληνικής σε ξεχωριστές τάξεις εντός ωραρίου (για δέκα ώρες την εβδομάδα το πολύ).
- Εάν οι μαθητές είναι λιγότεροι από δέκα, -> Φροντιστηριακό Τμήμα (εκτός σχολικού ωραρίου).

Δυσλειτουργίες των Τάξεων Υποδοχής (1/4)

- Ενώ επιδιώκουν την ένταξη, οδηγούν στην απομόνωση των αλλοδαπών μαθητών (Μάρκου, 1984, Δαμανάκης, 1987)
- Δημιουργούν την εικόνα του 'αδύνατου' μαθητή που χρειάζεται ειδική βοήθεια.

Δυσλειτουργίες των Τάξεων Υποδοχής (2/4)

- Δημιουργούν την εντύπωση ότι η γλωσσική υποστήριξη των αρχαρίων μπορεί να γίνει μόνο μέσα στις Τ.Υ.
- > Η ευθύνη για την εκμάθηση της Ελληνικής ανήκει στον δάσκαλό της Τ.Υ.
- > Ο δάσκαλος της 'κανονικής' τάξης δεν ενδιαφέρεται/ δε συνεργάζεται μαζί του.

Δυσλειτουργίες των Τάξεων Υποδοχής (3/4)

- Οι δάσκαλοι που απασχολούνται στις Τ.Υ. δε διαθέτουν τη σχετική κατάρτιση.
- Συχνά τις επιλέγουν με μη παιδαγωγικά κριτήρια.
- Οι Τ.Υ. θεωρούνται 'εύκολες' τάξεις, όπου ο καθένας κάνει ό,τι νομίζει χωρίς ουσιαστική αξιολόγηση.

Δυσλειτουργίες των Τάξεων Υποδοχής (4/4)

- Απαιτείται ουσιαστική και υποχρεωτική επιμόρφωση των δασκάλων που αναλαμβάνουν Τ.Υ. και Φ.Τ. κάθε χρόνο.
- Σχολικοί σύμβουλοι Διδακτικής της Ελληνικής ως Δεύτερης γλώσσας

Μέτρα για την υποδοχή των νεοεισερχόμενων μαθητών

- Αξιοποίηση ατόμων από τις μεταναστευτικές κοινότητες σε ρόλο διερμηνέα και διαμεσολαβητή ανάμεσα στο σχολείο και στις οικογένειες.
- Ανίχνευση και καταγραφή γλωσσικού και γνωστικού επιπέδου μαθητή βάσει της προηγούμενης εκπαιδευτικής του εμπειρίας.

Η θεσμική διαχείριση της διαφοράς στην Ελλάδα

- Η «ιδιαιτερότητα» ως θεωρητική αφετηρία και ως στόχος
- Από τη λογική του **ελλείμματος** και της **αφομοίωσης** →
στη λογική της **ιδιαιτεροποίησης** και του **διαχωρισμού**;

Στόχος της διαπολιτισμικής προσέγγισης

- Η διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση με αφετηρία την πολυπολιτισμικότητα και την πολυγλωσσία των σύγχρονων κοινωνιών και με γνώμονα την ισότιμη αντιμετώπιση των πολιτισμών
- στοχεύει στην ειρηνική συμβίωση ατόμων και ομάδων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης→
- απευθύνεται σε **όλα** τα μέλη μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

διπολιτισμική # διαπολιτισμική αγωγή

- **Η διπολιτισμική-διγλωσσική** αγωγή αναφέρεται συνήθως σε μαθητές από μειονότητες, οι οποίοι δέχονται γλωσσικά και πολιτισμικά ερεθίσματα και από την εθνοτική-πολιτισμική ομάδα που ανήκουν και από την κυρίαρχη.
- Στόχος της είναι η σύνθεση μιας «διπολιτισμικής» ταυτότητας.

διπολιτισμική # διαπολιτισμική αγωγή

- Αντίθετα, η **διαπολιτισμική αγωγή** απευθύνεται σε όλους, «γηγενείς» και «ξένους» και επιδιώκει να τους ευαισθητοποιήσει με στόχο να κυριαρχήσουν ανάμεσά τους η αμοιβαία ανοχή, η κατανόηση, η αναγνώριση και η αποδοχή.
- απευθύνεται σε θεσμούς και κοινωνικές ομάδες και όχι σε μεμονωμένα άτομα

διπολιτισμική # διαπολιτισμική αγωγή

- Η διγλωσσική-διπολιτισμική αγωγή βρίσκει σήμερα εφαρμογή σε ποικίλα εκπαιδευτικά προγράμματα (π.χ. διδασκαλία της «μητρικής γλώσσας» και κουλτούρας των μεταναστών/ουσών)
- Αντίθετα, η διαπολιτισμική προσέγγιση λειτουργεί περισσότερο ως παιδαγωγική αρχή και λιγότερο ως εκπ/κός θεσμός.

Ζητήματα που θέτει η διαπολιτισμική προσέγγιση όσον αφορά το Α.Π.

Η διαπολιτισμική προσέγγιση αντιτίθεται στην άποψη ότι

- το 'ιδιαίτερο' πολιτισμικό κεφάλαιο των μαθητών αποτελεί μειονέκτημα και πρέπει να αντικατασταθεί
- αρκεί η εισαγωγή επιφανειακών και «εξωτικών» πολιτισμικών στοιχείων στην περιφέρεια της σχολικής ζωής.

Η διαπολιτισμική προσέγγιση θέτει ερωτήματα που αφορούν:

- Το κατά πόσο το **ιδιαίτερο πολιτισμικό κεφάλαιο όλων των ομάδων αντιπροσωπεύεται στο σχολικό σύμπαν** (-> ίσες ευκαιρίες για έκφραση και προσοντοποίηση των μαθητών)
- Το κατά πόσο η **προσφερόμενη γνώση συμβάλλει στη συνύπαρξη** ανάμεσα στις ομάδες ή τροφοδοτεί ανταγωνιστικές τάσεις, εχθρικά αισθήματα κλπ.

Ειδικότερα, η διαπολιτισμική προσέγγιση επιδιώκει:

- Να γίνει το περιεχόμενο του Α.Π. πιο εύκολα προσβάσιμο στους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές
- Να βρεθούν τρόποι να εξασφαλιστεί η ενεργός συμμετοχή τους στη σχολική ζωή
- Να αναθεωρηθεί το Α.Π. σε όλες του τις διαστάσεις.

2.2. Πώς εξειδικεύονται οι στόχοι αυτοί στην εκπαιδευτική διαδικασία; (1/5)

- 1) **Συνεκπαίδευση και ισότητα και δημιουργική εμπλοκή** στην εκπαιδευτική διαδικασία μαθητών με διαφορετικά γλωσσικά επίπεδα, ώστε να αξιοποιηθούν τα πολιτισμικά τους κεφάλαια. Απαιτούνται:
  - Ευέλικτοι και μη γλωσσοεντατικοί τρόποι παρουσίασης και διαχείρισης του Α.Π.
  - Αξιοποίηση μη γλωσσοεντατικών μαθημάτων για τη βελτίωση της γλωσσομάθειας

2.2. Πώς εξειδικεύονται οι στόχοι αυτοί στην εκπαιδευτική διαδικασία; (2/5)

- 2) **Διαπολιτισμική χρήση των σχολικών εγχειριδίων με τη χρήση συμπληρωματικού υλικού**
- Επιλέγεται από τους εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο της ανασυγκρότησης των θεματικών ενοτήτων που προβλέπονται
- Εντοπισμός και αντικατάσταση των στοιχείων που εκφράζουν αρνητικά στερεότυπα για άλλες ομάδες

2.2. Πώς εξειδικεύονται οι στόχοι αυτοί στην εκπαιδευτική διαδικασία; (3/5)

- 3) -Εναλλακτικές μορφές οργάνωσης της μαθητικής δραστηριότητας
  - Θεματικά προσανατολισμένα και διαθεματική προσέγγιση

2.2. Πώς εξειδικεύονται οι στόχοι αυτοί στην εκπαιδευτική διαδικασία; (4/5)

---

4) Δημιουργία κέντρων πληροφόρησης (βιβλιοθήκες, εργαστήρια, κλπ) που θα παρέχουν αφορμές, στοιχεία και πηγές.

Οργάνωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που θα οδηγούν σε:

- αναζήτηση και επεξεργασία των πληροφοριών από τους μαθητές και
- ανάπτυξη και εφαρμογή εναλλακτικού διδακτικού υλικού από εκπαιδευτικούς.

2.2. Πώς εξειδικεύονται οι στόχοι αυτοί στην εκπαιδευτική διαδικασία; (5/5)

- 5) Αξιοποίηση **νέων περιοχών μαθησιακής ενεργοποίησης** (αισθητική αγωγή, μουσειακή αγωγή, ηλεκτρονική τεχνολογία, περιβαλλοντική αγωγή, αγωγή υγείας)
- Απαραίτητη η διασύνδεση με το Α.Π. και η διαμόρφωση εναλλακτικών προσεγγίσεων στα θέματα που αναφέρονται και οι παραδοσιακές προσεγγίσεις

Παρατηρήσεις σχετικά με την παρέμβαση στο διδακτικό υλικό

- Ποια είναι τα στοιχεία του επίσημου βιβλίου που θεωρούμε κομβικά για την πρόσβαση του μαθητή στην αντίστοιχη γνωστική περιοχή;
- Πώς θα παρουσιάσουμε αυτά τα στοιχεία με απλό και ελκυστικό τρόπο;
- Πώς θα τα συνδέσουμε με την «ιδιαιτερότητα» των μαθητών μας;

Προσοχή!

Η ιδιαιτερότητα των μαθητών μας **δεν εξαντλείται στο ότι έχουν συγκεκριμένη εθνοτική προέλευση**, καθώς

- δεν γνωρίζουμε ούτε πώς ούτε σε ποιον βαθμό οι μαθητές μας αντιλαμβάνονται και προσδιορίζουν τον εαυτό τους σε σχέση με το χαρακτηριστικό αυτό
- η 'εθνικότητα' των μαθητών μας διαμεσολαβείται από τη σχολική διαδικασία.

Χαρακτηριστικά της διαμεσολάβησης αυτής (1/2)

- Η δομή στην οποία φοιτούν οι μαθητές μας και τα χαρακτηριστικά της (Τάξη Υποδοχής, τμήμα ενισχυτικής διδασκαλίας, «κανονική» τάξη)
- Ο στόχος της
- Τα κενά που πρέπει να καλυφθούν
- Η εσωτερική σύνθεση και τα επίπεδα της ομάδας των μαθητών

Χαρακτηριστικά της διαμεσολάβησης αυτής (2/2)

- Η παρέμβασή μας πρέπει να λάβει υπόψη τις δυνατότητες της συγκεκριμένης σχολικής μονάδας, διότι
- Α) δεν αφορά μόνο το περιεχόμενο αλλά και τη δομή της σχολικής πράξης
- Β) δεν αφορά μόνο τους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες αλλά όλους τους μαθητές.

Προτεινόμενο διδακτικό σχήμα για την επιτάχυνση της κατάκτησης της ακαδημαϊκής γλώσσας (Cummins, 1999/2005)

Η αποτελεσματική διαδικασία πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

- Ενεργό μετάδοση του νοήματος
- Νοητική πρόκληση
- Πλαισιακή υποστήριξη
- Ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης των μαθητών

Οι τέσσερις φάσεις του σχήματος

- Ενεργοποίηση της προηγούμενης γνώσης των μαθητών/ αξιοποίηση του γνωστικού τους υπόβαθρου
- Παρουσίαση γνωστικά ελκυστικού ερεθίσματος μαζί με την κατάλληλη πλαίσιακή στήριξη
- Ενθάρρυνση της ενεργού χρήσης της γλώσσας
- Αξιολόγηση της πορείας μάθησης

1. Ενεργοποίηση της προηγούμενης γνώσης των μαθητών/ αξιοποίηση του γνωστικού τους υπόβαθρου

- Χρήση εποπτικών μέσων, παρουσιάσεις με πολυμέσα
- Ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ μαθητών με διαφορετική πολιτισμική προέλευση
- Ασκήσεις συγγραφής που εστιάζουν σε προηγούμενες γνώσεις
- Σύνδεση προηγούμενης γνώσης με νέες έννοιες (Ξ-Θ-Μ)

2. Παρουσίαση γνωστικά ελκυστικού ερεθίσματος μαζί με την κατάλληλη πλαίσιακή στήριξη (1/3)

Πλαίσιακή στήριξη κατά την προφορική παρουσίαση του μαθήματος:

- Εκφράσεις, χειρονομίες, τόνος φωνής, δραματοποίηση και υπόδυση ρόλων
- *Οπτικά βοηθήματα* (χάρτες, αφίσες, κλπ) και *γραφικές παραστάσεις* (σημασιολογικοί χάρτες, διαγράμματα χρονικών & αιτιολογικών ακολουθιών κ.α.)

2. Παρουσίαση γνωστικά ελκυστικού ερεθίσματος μαζί με την κατάλληλη πλαίσιακή στήριξη (2/3)

- Χρήσιμο είναι οι δάσκαλοι να δίνουν στοιχεία για την πορεία της διδασκαλίας
- Καλό είναι να κάνουν και ερωτήσεις που αποσκοπούν στην παραγωγή εκτενών απαντήσεων, όχι απλά μονολεκτικών
- Πρέπει να αποφεύγουν την παγίδα της συνεχούς απλοποίησης της γλώσσας που χρησιμοποιούν ($i+1$, Krashen).

2. Παρουσίαση γνωστικά ελκυστικού ερεθίσματος μαζί με την κατάλληλη πλαίσιακή στήριξη (3/3)

Πλαισιακή στήριξη στον γραπτό λόγο:

- Μεγάλη είναι η σημασία της ανάγνωσης και της επεξεργασίας κειμένων με ακαδημαϊκή γλώσσα ->
- Χρειάζεται παροχή κινήτρων, ευκαιριών και ενθάρρυνσης στους μαθητές για να διαβάζουν και να γράφουν διαφορετικά είδη κειμένων

3. Ενθάρρυνση της ενεργού χρήσης της γλώσσας

Στόχος είναι να συνδεθεί η εισερχόμενη διδακτική πληροφορία με την προηγούμενη γνώση των μαθητών.

- *Ομαδοσυνεργατική μάθηση*
- *Αλληλοδιδασκτική μέθοδος*
- *Θέατρο-δραματοποίηση*
- *Δημιουργική συγγραφή (ημερολόγια διαλόγου, κείμενα ταυτότητας)*
- *Θεματικά βασισμένη μάθηση/ διαθεματικότητα*

4. Αξιολόγηση της πορείας μάθησης των παιδιών

Στόχος είναι η ανατροφοδότηση που θα βοηθήσει:

- τους μαθητές να αποκτήσουν γλωσσική επίγνωση και να διαμορφώσουν αποτελεσματικές στρατηγικές μάθησης
- τους εκπαιδευτικούς να αναπροσαρμόσουν τη διδασκαλία τους.

Cummins, 2005

- Εστίαση στο νόημα
- Εστίαση στη γλώσσα
- Εστίαση στη χρήση